

Od Michaelského svátku k Vánocům. Michael a nátanská duše

Sergej O. Prokofjev

Vážně napomíná, vyzývá k vnitřní bdělosti a odpovědnosti, tak se nám zjevuje obraz Michaelův o svém svátku na podzim. S plamenným mečem světového myšlení, ukovaným z kosmického železa, ukazuje vzhůru k vyššímu já člověka. Ukazuje na vyšší cíle bytí, za jejichž uskutečnění by se měl člověk v době, která následuje po svátku Michaelově, zvláště intenzivně zasazovat.

Je to vpravdě doba zkoušek a současně doba plná vnitřní aktivity a očekávání. Neboť na podzim síly Slunce slábnou a rostou síly temnoty, soumraku nadcházející světové noci. Když Slunce vstupuje na nebi do znamení Štíra, nabývají duchovní mocnosti, které se staví proti správnému vývoji, každého roku nové naděje, že mohou zabránit východu duchovního Slunce v temnotě zemské noci, aby tak ovládly vývoj lidstva a použily jej pro své cíle. „Od [vnějšího] poznávání přírody k nazírání na zlo“ vede člověka doba po podzimním svátku Michaelově. Máš přijmout vnitřní sílu zmrtvýchvstání, sílu duchovního Slunce, než tě uchopí síly smrti, které v této době vládnou v přírodě - to je základní nálada cesty zasvěcení v této roční době.

„Pokušení ze strany zla“, tak charakterizuje také Rudolf Steiner tuto dobu, která předchází bezprostředně před zimním slunovratem. A duchovnímu žáku zní bezprostředně ze světových dálek, do nichž poněmáhlu mizí pro vnější zrak člověka světelné síly, napomenutí: „Střež se před zlem.“ Bud v nitru bdělý! Neboť odpůrčí mocnosti přistupují v této době k lidské duši se zvláštní mocí a pokoušejí se opakovat v ročním koloběhu mikrokosmicky to, co se kdysi událo ve vývoji lidstva „makrokosmicky“ jako „pokušení v ráji“.

Není to však jen doba pokušení a zkoušek; je také současně naplněna aktivním očekáváním jakož i přípravou) na svátek zrození zcela zvláštní bytosti na Zemi. A tyto zkoušky a přípravy (očekávání) dosahují v adventní době během čtyř týdnů před Vánocemi zcela zvláštní síly a koncentrace.

Na čím zrození se ale lidstvo v této době připravuje?- Odpověď nám může vyplynout jen tehdy, když si za pomoci líčení Rudolfa Steinera všimneme dřívějších dob zemského vývoje, a to lemurské epochy, oné předhistorické doby, v níž se člověk stal člověkem, to znamená bytostí s vlastním, individuálním já. Tehdy se uskutečnil velký obrat ve vývoji lidstva, který se nazývá biblickými slovy „pád do hříchu“. V této epoše - po oddělení Slunce od Země a před vystoupením Měsíce - přistoupily luciferické mocnosti k lidstvu, které bylo právě tehdy obdarováno individuálním já jakožto vylitím substance Duchů formy, přinášejíce poučení. Vniknutí luciferických sil do astrálního těla člověka, to je okultní skutečnost, kterou Bible podává v obrazu „pádu do hříchu“. Totéž nebezpečí ale - ocitnout se pod vlivem těchto mocností - hrozilo také tělu éterickému. A toto nebezpečí bylo mnohem významnější, protože by se lidstvo, kdyby bylo propadlo luciferickým mocnostem také tělo éterické, nebylo mohlo na Zemi v době tak zvané „měsíční krize“ (tzn. ještě před vystoupením Měsíce) dále vyvíjet.

Neboť podle oprávněného vývoje měly odpůrci mocnosti vystoupit jako svědci také v těle éterickém nikoli v době lemurské, nýbrž teprve v epoše atlantické, když by se byla vtělila substance já nejen do astrální, nýbrž také do éterické schránky člověka. Aby se proto předešlo tomuto nebezpečí, že by éterické tělo předčasně propadlo odpůrcím mocnostem, byla ihned po pádu do hříchu část jeho jemnějších, čistších sil, které odpovídají chemickému a životnímu éteru, vyňata ze všeobecného vývoje lidstva a uchována v duchovním světě pod ochranou velké mateřské lóže vedení lidstva.) Tento děj, který měl velký význam pro celý další vývoj Země, byl později vylíčen v Bibli jako imaginace stromu poznání a stromu života. V těchto imaginativních obrazech se objevují síly astrálního těla jako strom poznání a síly éterického nebo životního těla jako strom života. Ale nositelem životních sil lidstva, které nebyly dotčeny pádem do hříchu, se stala ona bytost, kterou známe z duchovědecké literatury jako duši nátanského chlapce Ježíše neboli „nátanskou duši“. Slovy Rudolfa Steinera: „Luciferický vliv se objevil, rozprostřel své působení také do astrálního těla tohoto hlavního páru, a následek byl, že bylo nemožné nechat všechny síly, které byly v Adamovi a Evě, vproudit do potomků, krví potomků. Fyzické tělo se musilo nechat rozmnožovat všemi pokoleními; ale z éterického těla zadrželo vedení lidstva něco zpět. To se vyjádřilo právě tím, že se řeklo: Lidé pojedli ze stromu poznání dobra a zla, to znamená to, co přišlo z luciferického vlivu. Ale také se řeklo: Nyní jim musíme odejmout možnost, aby požili ze stromu života; to znamená, že byl jistý souhrn sil éterického těla zadržen zpět. Ty nyní neproudily dále do potomků. Byl tedy v „Adamovi“ jistý souhrn sil, který mu byl po pádu do hříchu odňat. Tato „ještě nevinná“ část Adamova byla uchována ve velké mateřské lóži lidstva, tam byla chována a opatrována. To byla jaksi „Adamova duše“, která ještě nebyla dotčena lidskou vinou, která ještě nebyla zapředena do toho, co vedlo k pádu lidí. Tyto prášily Adamovy individuality byly uchovány.“

Z toho všeho vyplývá, že původ nátanské duše je třeba hledat v nejdávnější minulosti zemského vývoje. Proto chceme, abychom jí ještě lépe porozuměli, jít dále zpět až k onomu okamžiku, kdy vyprouдила do lidské bytosti po první substance já Duchů formy. „A Pán Bůh učinil člověka z hroudě hlíny a vdechl mu živoucí dech /Ódem/. A tak se stal člověk duší živou“ takto se líčí tento děj v Bibli. Neboť s dechem, který souvisí s činností astrálního těla, přišel do člověka princip já a on se stal „duší živou“.

A jako taková „duše živá“ žije od té doby také nátanská duše v kosmu, kdežto ostatní lidstvo, svedeno Luciferem, klesalo víc a více do hmoty, do říše temnot a smrti, přestávalo být duší živou.

Mnoho tisíc let zůstala nátanská duše v duchovních světech. Držela se daleko od každého dotyku se zemskou sférou, aby se potom, připravujíc sestoupení Slunečního ducha Krista, vtělila v Palestině na přelomu věků jako chlapec Ježíš z nátanského domu Davidova. Toto jediné objevení se nátanské duše na Zemi se od té doby slaví každého roku o Vánocích. Ale předcházející doba, počínaje svátkem Michaelovým, zvláště pak doba čtyř adventních týdnů, to je doba vnitřní přípravy na toto dění.

Jak jsme viděli, je doba od svátku Michaelova až k Vánocům pod zvláštní ochranou archanděla Michaela, a tak se vzhledem k této časově-duchovní konstelaci vynořuje otázka: Jakého rázu je poměr archanděla Michaela k nátanské duši? - Podle údajů moderní duchovní vědy je Michael sice slunečním archandělem, působil však přesto před mystériem Golgoty také jako služebník Jahveho, měsíčního Elohima, který je, dle řádu Duch formy, v Bibli

nazýván Hospodinem nebo Pánem Bohem a účastnil se rozhodujícím způsobem toho procesu, když byl člověk obdařen principem já. Rudolf Steiner charakterizuje tento vztah Michaela k Jahvemu a Kristu v dávné minulosti těmito slovy: „Dokonce v Novém zákoně naleznete - a ve svých knihách jsem na to častěji poukázal -, že se Kristus zjevoval skrze Jehovu, pokud to mohl před mystériem Golgoty činit.“ A pokračuje: „Tak můžeme říci, že Kristus-Jehova je bytostí, která doprovázela lidstvo celým jeho vývojem. Ale během epoch, které jdou po sobě, zjevuje se Kristus-Jehova vždy skrze různé bytosti téhož řádu jako Michael.“ Tak je Michael od nejstarších dob mezi archanděly nej významnějším služebníkem Krista-Jehovy a účastnil se také v jistém smyslu „stvoření člověka“. Tento zvláštní vztah k Jahvemu a celému lidstvu v „předkřesťanské“ době je současně poukazem na vztah k bytosti nátanské duše, která byla uchovávána v duchovním světě.

Skrze sféru Jahveho přijal kdysi Adam - a v jeho osobě celé lidstvo - své individuální já od šesti slunečních Elohimů. Proto jde také rodokmen Lukášova evangelia až k Elohimu Jahvovi a proto neobsahuje toto evangelium jen dějiny hebrejského národa, v němž se měla jednou vtělit nátanská duše, nýbrž i dějiny celého lidstva až k jejich počátkům: k Adamovi a k Bohu, když líčí ony pozemské osudy, od nichž byla nátanská duše zadržována daleko v duchovním světě. Ale právě těmito zemskými osudy měl Michael jako „tvář Jehovy“) vést od nepaměti lidstvo. Neboť působil od počátku zemských dob jakožto sluneční archanděl současně jako prostředník mezi slunečním Logem-Kristem a měsíčním Logem-Jehovou, jako prostředník mezi nebeskými a pozemskými osudy lidstva, které byly v lemurské době odděleny a palestinskými událostmi opět zase spojeny. V této činnosti prostředníka spočívala především služba, kterou Michael konal pro Krista-Jehovu před mystériem Golgoty.

Vztah archanděla Michaela k nátanské duši můžeme lépe pochopit, tážeme-li se, v jaké kosmické sféře došlo k oddělení éterických sil Adamovy bytosti, při čemž byla jedna část uchráněna toho, aby propadla silám hmoty a smrti, kdežto druhá část byla poslána na cestu zemských vtělování. Jinými slovy: Kde musíme hledat tuto nebeskou bytost nátanské duše, tuto sesterskou duši Adamovu, která byla uchována v duchovních výšinách, uchráněna před pádem do hříchu. Abychom našli odpověď, chceme si povšimnout, jak bylo lidstvo při svém makrokosmickém sestupu k Zemi láskyplně doprovázeno hierarchiemi skrze jejich různé sféry, což je proces, který opakuje jednotlivá duše mikrokosmickým způsobem před každým zrozením.

Nejprve - asi do poloviny hyperborejské epochy, až k vystoupení Slunce - žilo lidstvo ve sféře archeů neboli Duchů času. Potom nastal přechod ke sféře archandělů, kteří byli v následující době vůdci jednotlivých národů na Zemi. V jejich sféře prodlévalo mladé lidstvo až do oddělení Měsíce, ba dokonce ještě o něco déle, až konečně vstoupilo do sféry andělů, do sféry vůdců individuálního já každého jednotlivého člověka. Tam mělo lidstvo prodlévat až do poloviny atlantické epochy, aby se nakonec ve druhé polovině této epochy odebralo s konečnou platností dolů na Zemi. Nějakou dobu předtím však, na konci doby lemurské, při přechodu ze sféry archandělů do sféry andělů, udál se „pád do hříchu“, přičemž ale byla část Adamova éterického těla zadržena ve vyšších sférách.

Tak se udál pád do hříchu, když lidstvo dlelo ve sféře andělů. Fyzicky žilo v této době - na konci lemurské epochy - v éterickém vzdušně-vodním okolí Země, kdežto jeho vědomí patřilo do rajsko- -nevinné andělské sféry. Zde k němu nyní přistoupilo pokušení. To přišlo

od oněch andělských bytostí, které zůstaly na starém Měsíci ve vývoji pozadu a které nyní jako zpět zůstavší andělé, kteří přijali luciferický charakter, přistoupily k astrálnímu tělu lidstva blížícího se pomalu k Zemi. Kdyby toto pokušení nenastalo, potom by lidstvo mohlo ještě déle prodlévat v okolí Země, aniž se jí samé dotklo a bez vnějších smyslových vjemů. Mnohem dříve, než to bylo vedením světa stanoveno /vorgesehen/, vstoupilo lidstvo následkem „pádu do hříchu“ na „pevnou Zemi“ a obrátilo se vnímáním k vnějšímu světu smyslovému.

Tak byl pád do hříchu, to znamená předčasné ponoření se do fyzického světa, možný jen po přechodu ze sféry archandělské do sféry andělské, z oblasti mocností slunečních a planetárních do oblasti bytostí měsíčních. V tomto předělu nastalo také ono oddělení. Neboť lidstvo se musilo na své cestě dolů k Zemi nevyhnutelně setkat, když vstoupilo do andělské sféry, nejen s těmi anděly, kteří prodělávali pravidelný vývoj a následkem toho se připravovali stát se strážnými anděly jednotlivých lidí, nýbrž také s „luciferickými“ anděly, kteří odpadli ze všeobecného světového vývoje. Nátanská duše byla však před tímto přechodem zadržena zpět a ochraňována ve sluneční sféře archandělů, v oné sféře, z níž mělo později vyjít vedení jednotlivých národů na Zemi. A uchovala si také své spojení s onou andělskou sférou, která nebyla dotčena luciferickým pokušením. To vysvětluje, proč ji Rudolf Steiner označil jednou jako bytost rázu archandělského a jindy jako bytost rázu andělského.

Co znamená v hlubším smyslu: čisté, pokušením nedotčené éterické a astrální tělo člověka. Není to nic jiného než poukaz na nejčistší, kosmickými silami zcela proniknuté éterické a astrální substance, v nichž existuje vnitřní příbuznost pro vlohy k duchu oživujícímu či k životnímu duchu a duchovnímu svébytí, skryté v člověku. Jako vylití z nejvyšších kosmických sfér Serafů a Cherubů spočívají tyto vyšší články v základě bytí rajského lidstva a mají bezprostřední vztah k éterickým a astrálním schránám jednotlivých lidí; neboť podle své povahy je éterické a astrální tělo nepropadnuvší pokušení spojeno s duchem oživujícím či životním duchem, duchovním svébytím či duchovním já. Jelikož však jsou tyto články plně vědomě vyvinuty teprve u archandělů a andělů, odpovídá pojem andělské a archandělské podstaty nátanské duše, používaný Rudolfem Steinerem, duchovní realitě.

Pro devět článků lidské bytosti, jak je podává Rudolf Steiner např. v Theosofii, existuje v češtině nejméně dvojí názvosloví: Jedno tradiční, jedno navržené Janem Dostálem v jeho překladu Theosofie. Překladatel nechce rozhodnout, kterému z těchto názvosloví je třeba dát přednost. Proto uvádí zpravidla vedle sebe oba názvy, Dostálův a tradiční, spojené spojkou či. Mělo by být zůstavěno Duchu českého jazyka, které názvosloví nakonec převládne. Prostředníky pro Ducha českého jazyka by měli být anthroposofové, kteří se zamyslí nad oběma (či více) alternativami a nakonec se k některé přikloní. Pro přehled zde uvádím názvosloví německé a názvosloví česká: A. Physischer Körper - tělo fyzické (zde není alternativa); B. Ätherleib, (Lebensleib, Bildekrdfteleib) - tělo éterné neboli oživující či tělo éterické neboli tělo tvořivých sil; C. Seelenleib - tělo duševní (zde není alternativa);

V tomto smyslu můžeme hovořit také o „já“ nátanské duše, avšak s výhradou, že má více původní charakter duchovního já (duchovního svébyetí) než zemského já lidského. Toto „já“ naplněné zcela duchovním já (duchovním svébytím) mohla si však nátanská duše uchovat jen proto, že byla popsáným způsobem zadržena před zemskými inkarnacemi a uchována na hranici mezi sférou archandělskou a andělskou.

Rudolf Steiner charakterizuje toto „já“ nátanské duše těmito slovy: „Čemu Duchové formy dali vyproudit dolů, to nyní plyne dále; jen bylo jaksi něco zadrženo zpět, jaksi nějaké já, jež bylo uchráněno před vstupem do hmotných inkarnací, - já, jehož údělem nebylo vždy se znovu vtělovat jako člověk, nýbrž si ponechalo onu podobu, onu substancialitu, kterou měl člověk dříve, než pokročil ke své první zemské inkarnaci, ... já, které bylo ještě v témže postavení, jako - chceme-li nyní mluvit biblicky - já „Adamovo“ před jeho prvním zemským vtělením. Takové já vždy existovalo ... Toto já mělo tím zcela zvláštní vlastnosti; mělo tu zvláštnost, že bylo nedotčeno vším, čemu se kdy mohlo lidské já na Zemi naučit. Bylo tedy také nedotčeno všemi luciferickými a ahrimanskými vlivy ...“ „Proto to vypadalo tak, jako by onen nátanský chlapec Ježíš, jehož líčí Lukášovo evangelium, neměl vůbec žádné lidské já ...“

Tímto obrazem můžeme také lépe porozumět biblickým slovům, že z Adama vzešli všichni lidé a všechny národy Země. Neboť máme-li na zřeteli, že nebeská duše Adamova byla zadržena v duchovních výšinách, potom nám tato slova poukazují na to, že z oněch výšin sestupovali andělé strážní, aby vedli jednotlivé lidi, a archandělé, aby vedli národy. Ale archanděl Michael, který jako archanděl sluneční zachovával zvláště hluboké spojení se sluneční sférou v níž prodlévala také nátanská duše, může být také nazýván slunečním strážcem a vedoucím rajsky nevinné duše lidstva, uchráněné před pádem do hříchu.

Avšak nátanská duše, když prodlévala pod vedením Michaelovým v mateřské lóži lidstva, nezůstala během dalšího zemského vývoje „nečinnou“. Duchovní věda hovoří o třech nadmyslových činech této duše v mimozemském kosmu. V nich se projevila, jak ještě uvidíme, její bytostná povaha /Náture/ podobná archandělovi. Jestliže se ale objevila jen jako odlesk poněkud podobný v Krišnovi, bylo to výrazem její stránky andělské, její příbuznosti s vyšším já člověka, s duchovním svébytím či duchovním já, a mohla tím dát lidstvu impuls vytvoření individuálního myšlení v já. O tom hovoří Rudolf Steiner v cyklu „Bhagavad Gita a Pavlovy listy“: „Jen nejde u ní [u bytosti Krišnovy] o vnější tělesnost, také nikoli o jemnější tělo elementů, také ne o síly smyslových orgánů, ne o ahamkaru a manas, nýbrž jde o to, co bezprostředně souvisí v budhi a manas s velkými všeobecnými světovými substancemi, s tím božstvím, jež žije bezprostředně ve světě a protkává jej ... Tak vzhlíží člověk, vzhlíží-li vzhůru ke Krišnovi, současně ke svému vlastnímu nejvyššímu já /Selbst/ [to znamená k principu duchovního svébytí či duchovního já].“

Nakonec je třeba pozorovat ještě další aspekt uvedených událostí, který poukazuje na to, že archanděl Michael souvisí od prapočátku s nátanskou duší. K tomu praví Rudolf Steiner v cyklu „Poslání Michaelovo. Zjevení vlastních tajemství lidské bytosti“, když popisuje „pád do hříchu“: „Ta duchovní moc, která - poté co vývoj lidstva prošel vývojem saturnským, slunečním a měsíčním a začal vývoj zemský - zorganizovala do lidské hlavy luciferickou podstatu, to je moc Michaelova. ‚A on svrhl své odpůrci duchy dolů na Zemi‘, to znamená: Tím, že byli svrženi dolů luciferičtí duchové Michaelu nepřátelští, byl člověk nejprve proniknut svým vyšším rozumem /Vernunft/, tím, co vyvěrá z lidské hlavy. Tak to je Michael, který své odpůrce poslal člověku, aby člověk přijetím tohoto odpůrčího, tohoto luciferického elementu obdržel nejprve svůj vyšší rozum /Vernunft/.“ (Z tohoto důvodu vystupuje Lucifer, když se umělecky líčí pokušení v ráji - je-li imaginace správně reprodukována -, vždy v podobě hada s lidskou hlavou.) Z uvedených slov vyplývá, že se Michael jakožto „tvář Jahveho“ kdysi účastnil nejen stvoření člověka jako „duše živé“ a tím také stvoření nátanské duše, nýbrž byl zmíněným způsobem účasten také „pádu lidstva do

hříchu“. A měla- -li nátanská duše uniknout podle moudrosti světového vedení všeobecnému osudu lidstva a měla-li setrvat ve sluneční sféře, tak vděčí za tuto skutečnost vysokou měrou vedení archanděla Michaela, který, když svrhl luciferické duchy do hlav lidí, nenechal tyto duchy dospět i k ní. Tak se Michael ukazuje také z tohoto stanoviska jako duch, který byl od samého počátku spojen s nebeskými osudy nátanské duše a tím současně s celým zemským lidstvem.

To je další důvod, proč v ročním koloběhu předchází svátek Michaela bezprostředně svátkům vánočním, svátkům zemského narození nátanské duše.